

Олег ПОЛЯНСЬКИЙ

кандидат історичних наук,
професор кафедри гуманітарних дисциплін
Львівського державного університету фізичної
культури

ім. І. Боберського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0379-7591>

e-mail: ol.ar.polian@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ ТА ВІЙНИ 1991–2023 РР.

Російсько-українське протистояння (1991–2013) та війна (2014–2023) мають свої особливості та специфічні риси, які прийнято називати гібридними. Це зіткнення двох протилежних цивілізацій триває вже кілька сотень років і досягло кульмінації у першій чверті XXI ст. При цьому потрібно звернути увагу на спадкоємність імперської політики Московії – Росії – СРСР – РФ. У даному контексті характерними щодо ставлення до України і українців є сумнозвісні висловлювання: «не било, нет і бить не может» – «при єдиній дії пролетарів великоруських і українських вільна Україна можлива. Без такої єдності про неї не може бути і мови» – «Україна – це навіть і не держава! Що таке Україна? Частина її території – це Східна Європа, а частина, і значна, подарована нами!» – «ми будемо вбивати тих, хто вважає себе українцями, доки не залишаться ті, хто зрозуміє, що вони росіяни». Так, від царського міністра Валуєва, через більшовицького вождя Леніна й кремлівського диктатора Путіна і до донбаського сепаратиста Губарева ставляться до України й українців різні покоління росіян. Тому, науковий аналіз причин, характеру і наслідків наймасштабнішої та найтривалішої в Європі за останні 78 років війни, набуває сьогодні особливої актуальності.

Не витримавши протистояння із Заходом, роздертий внутрішніми суперечностями, насамперед невирішеністю

національного питання, економічною стагнацією та занепадом, СРСР наприкінці 80 – на початку 90-х років почав розвалюватися. Українці, поруч з іншими народами, що входили до його складу отримали черговий у ХХ ст. шанс створити свою національну державу. Але, ситуація в УРСР мала свої особливості, пов'язані з площею її території, чисельністю населення, економічним потенціалом, традиціями національно-визвольного руху та державотворення, нещадними репресіями російського окупаційного режиму, а також тотальним засиллям партноменклатури та КГБ. Тому, процеси національного відродження в Україні проходили повільніше, ніж, скажімо, у балтійських республіках.

Серйозним поштовхом до переосмислення справжньої сутності компартійно-кагебешного режиму стала чорнобильська катастрофа 26 квітня 1986 р. і замовчування її причин, масштабів та наслідків керівництвом СРСР та УРСР. Суспільство почало задумуватися – чому у республіці, на яку припадало 2,6 % території СРСР, побудували близько 40 % атомних енергоблоків?! Почав пробуджуватися інстинкт самозбереження, який сприяв усвідомленню національних інтересів. Активізувалися соціально-дієві сили, що стали згуртовуватися організаційно, адже внаслідок цієї катастрофи найбільше постраждала саме Україна, де було забруднено 2293 населених пункти 74 районів з 2,6 млн мешканців. Десятки тисяч людей передчасно пішли з життя. Тому, екологічний рух, викликаний чорнобильською ядерною катастрофою, став однією з перших форм національної мобілізації українського суспільства.

Водночас дедалі частіше громадськість порушувала питання про «духовний Чорнобиль», зокрема становниче української мови в Україні. Адже русифікація України продовжувалась і у т.зв. «перебудовні роки». Дійшло до того, що у 1988 р. книги, видані в республіці українською становили лише 18 % за назвами і 3 % за тиражами. У вищій школі українською читали не більше 5 % лекцій. На 1988–1989 навчальний рік не залишилося жодної школи з викладанням українською мовою в Донецьку, Луганську, Харкові, Чернігові, Одесі та Миколаєві¹.

¹ Полянський О., Труба Р. Історія України. Львів, 2011. С. 377.

Тож російсько-советська політика геноциду та етноциду доповнювалася лінгвоцидом української нації, адже мова є одним з основних її маркерів. Зрештою, наступні тридцять років незалежної України не зняли з порядку денного мовне питання – воно і нині залишається абсолютно актуальним. А тоді у 1988 р. з ініціативи Спілки письменників України було створено Товариство української мови ім. Тараса Шевченка (нині – «Просвіта»), яке поруч з Українським культурологічним клубом і товариствами «Спадщина» у Києві, «Лева» у Львові, «Вертеп» у Тернополі, Українською студентською спілкою, «Зеленим світом», «Громадою» та іншими національними структурами своїми акціями будили приспану окупантами національну свідомість.

Важливу роль у цьому націєтворчому процесі відігравали історичні знання, які структурували і відновлювали історичну пам'ять та формували національну свідомість. Публікація джерел з історії України, зокрема давньоруських та козацьких літописів й інших пам'яток української суспільно-політичної думки, перевидання наукової спадщини заборонених окупаційним режимом істориків, заповнювали т.зв. «білі плями» української історії. Зокрема героїчні сторінки національно-визвольного руху, який не припинявся впродовж усіх років російської окупації.

Але вирішальну роль у відродженні української держави відіграла масова загальноукраїнська політична організація Народний рух України, установчий з'їзд якої відбувся 8–10 вересня 1989 р. у Києві. В його програмі ключовою метою визначалось: «Рух розцінює стан національного буття в Україні як критичний. Нависла загроза над самим існуванням української нації та її державності. Серйозно ушкоджені всі умови національного буття українців: політичні, соціально-економічні, культурні, екологічні». Тому: «головною метою діяльності Рух визначає: побудову в Україні демократичного й гуманного суспільства, в якому буде досягнуто справжнє народовладдя, добробут народу і умови для гідного життя людини, відродження та всебічний розвиток української нації, забезпечення національно-культурних потреб усіх

етнічних груп республіки; створення суверенної української держави»¹.

На Других всеукраїнських зборах Руху в жовтні 1990 р. його мету було окреслено чіткіше: «тільки повний суверенітет нашого народу, незалежна Українська держава відповідають сучасному розвитку світової цивілізації. Інші форми історичного існування народу, нації безальтернативно й безжалюно відкидають українську спільноту на задвірки цивілізації, роблячи її сировиною для подальшого розвитку інших державних народів. Сьогодні Рух природно переріс з Руху за перебудову до Руху за незалежність України, став реальною силою, опозиційною до КПРС і тоталітарної державно-партійної системи»².

Наприкінці 1989 – на початку 1990 р. розпочався інтенсивний процес створення нових опозиційних до КПРС партій, тобто відбувалася друга після кінця ХІХ – початку ХХ ст. політизація українського національного руху. Але реальний вплив мала насамперед НРУ та УРП. Тому, саме вони стали об'єктом посиленої уваги окупаційних спецслужб, які інфільтрували до них свою агентуру й інспірували численні конфлікти та розколи у їх середовищі. Та все ж, не зважаючи на це, утворення нових політичних партій, попри їхню організаційну слабкість та нечисельність, мало важливе історичне значення – воно завдало вирішального удару однопартійній диктатурі компартії і сприяло ліквідації тоталітарної системи в УРСР. Важливим було і те, що майже всі нові партії проголосили своєю метою – досягнення державної незалежності України.

Знаковими віхами у протистоянні з російською окупаційною системою стали численні мітинги, демонстрації, страйки, «живий ланцюг Злуки», Студентська революція на граніті, яку історики назвали – першим майданом. Другий відбудеться під назвою Помаранчева революція, а третій – революція Гідності. Всеукраїнський резонанс мало відзначення п'ятсотріччя українського козацтва й тисячі інших акцій, котрі сколихнули

¹ Тисяча років української суспільно-політичної думки. Київ, 2001. Т. ІХ. С. 85, 99.

² Там само. С. 157.

все суспільство й продемонстрували рішуче бажання українців розірвати зв'язки з російською окупаційною системою і створити свою незалежну державу.

Вибори до ВР УРСР та місцевих рад у 1990 р., що вперше відбулися на альтернативній основі, створення Демократичного блоку, який протистояв Компартії, Народної ради, прийняття Декларації про державний суверенітет засвідчили, що Україна поступово йде до своєї незалежності. Стартові умови для цього, здавалося, були непоганими. Адже, займаючи 2,7 % території СРСР, 18 % населення та 15,5 % основних виробничих фондів УРСР на зламі 80–90-х років ХХ ст. виробляла 50 % цукру та олії, 46,4 % залізної руди, 41,4 % чавуну, 35 % сталі, прокату і труб, 35,6 % телевізорів, 33 % овочів, 25 % машин та устаткування, 25 % молока, картоплі та м'яса¹.

Але неефективна система господарювання, відсутність замкнених виробничих циклів, зношеність основних виробничих фондів, милітаризованість економіки, а також те, що Москва по-варварськи «викачала» з республіки майже всі її природні багатства: нафту, газ, вугілля, руду та сірку свідчили водночас про серйозні майбутні проблеми.

«Союз» тим часом розпадався на очах і кремлівське керівництво гарячково шукало шляхи порятунку агонізуючої імперії. Та невдала спроба московського перевороту лише прискорила проголошення незалежності України. 24 серпня 1991 р. ВР УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України і створення самостійної української держави. Грудневий референдум 1991 р. підтвердив (90,35 %) Акт проголошення Незалежності й обрав Президентом України Леоніда Кравчука (61,59 %). При цьому, як зазначають дослідники: «...В Україні не відбулося рішучого зламу старої системи і повного усунення від влади комуністичної верхівки. При владі в республіці залишалася здебільшого та ж сама управлінська еліта, що її до серпня 1991 р.»².

Очевидно не є перебільшенням емоційна характеристика М. Слабошпицьким 90-х рр., років становлення незалежної

¹ Полянський О., Труба Р. Історія України. С. 380.

² Історія України / керівник авт. кол. Ю. Зайцев. Львів, 2003. С. 407.

української держави: «Як відомо, країна і держава – різні речі. Можна любити країну Україну і водночас ненавидіти державу Україну, оскільки це потворно монструозне творіння суперечить усім ідеалам і сподіванням найкращих синів і доньок України, які боролися за її свободу й вірили, що в ній торжествуватимуть соціальна справедливість і національні цінності. Все те, що вневнено потоптала згряя циніків і пройдисвітів на взір усіх цих бакаїв, волкових, пінчуків, засух, суркісів, медведчуків, табачників та всіх їхніх двійників, яких випустив на політичну арену Кучма, дозволивши їм як плату за особисту відданість збагатитися, розкрадаючи те, що належить усьому українському народові»¹.

Про вкрай складний і дуже часто суперечливий шлях України до реальної, а не декларованої незалежності з величезним занепокоєнням писав І. Дзюба. Він звертав увагу на глибоку деукраїнізованість, знекоріненість більшої частини керівного, політичного, економічного і виробничого корпусу, на глибоку моральну і поведінчу деградацію суспільства. Тогочасна еліта, наголошує він, не була і не є національною елітою, це псевдоеліта: «...в якій змішалися відламки радпартноменклатури, найметикованіші “ребята” з пізньокомсомольського господарства, політичні кар’єристи-демагоги, сумнівного походження скоробагачки. [...] Це вони породили ті зерна зневіри, безвідповідальності, цинізму, ценоваги до законів, моралі й самої України, зерна політичної продажності й ентузіазму за грошові подачки [...] Не рік і не два знадобляться для морального оздоровлення суспільства. Може кілька поколінь видихуватиме цю моральну отруту [...] Триває велика геополітична гра на підтримку давніх процесів деукраїнізації...»².

Створення і розбудова національної держави гальмувалися й іншими чинниками. Чи сприяло українському державотворчому процесу те, що першим президентом України став колишній секретар ЦК КПУ Л. Кравчук, а другим – секретар парткому

¹ Слабошпицький М. Протирання дзеркала. Те, чого ви не прочитаете в історії літератури: спогади. Київ, 2017. С. 189.

² Дзюба І. Порнокрагія на марші. Статті, фейлетони, памфлети. Київ, 2007. С. 10, 93.

потужного ракетного загону Л. Кучма? В складній політичній ситуації змарнував історичний шанс вивести Україну на новий рівень третій президент – В. Ющенко. Після нього четвертим президентом стає особа з двома кримінальними судимостями – В. Янукович! Революція Гідності винесла на президентській олімпі бізнесмена П. Порошенка, який так і не зміг відмовитися від своїх бізнесових проєктів. Тим часом пряма збройна агресія Росії поставила на порядок денний подальше існування Української держави. Якою ціною зуміє команда президента-шоумена добитися перемоги у цій останній російсько-українській війні покаже час. На кону стоїть питання не лише подальшого існування Української держави, але й збереження української нації як такої. Низький рівень національної свідомості більшості населення України сприяв зростанню рівня колабораціонізму, який доповнювався засиллям російської агентури в нібито українській владі.

Шлях України до незалежності виявився значно складнішим ніж уявлялося наприкінці 1980 – на початку 1990-х років. Визнання Росією незалежної Української держави фактично було пустою формальністю, за якою насправді стояла багатовікова імперська політика не лише російської правлячої еліти, а й усього російського суспільства, які від самого початку не сприймали існування Української держави, але були змушені, на цьому етапі, приховувати свою справжню мету. Тому, у 1990-х роках Росія, формально погодившись із зовнішніми атрибутами української державності (президент, уряд, парламент, герб, прапор, гімн, грошова одиниця та ін.), насправді готувалася до її захоплення різними гібридними засобами.

Показово, що вже у 1987 р. у кабінетах Кремля розпочалося обговорення питання щодо статусу Кримського півострова, а з 1989 р. поряд з кримським питанням на засіданнях ЦК Політбюро стало звучати питання щодо можливого включення до складу Російської Федерації Донбасу, Харкова та Одеси. Як засвідчує один тодішній російський чиновник: «У Андропова пророблялося питання про нову нарізку країни на випадок, якщо щось буде розподатися. Там очевидні ідеї – скажімо, дві України: Лівобережна та Правобережна. Я гадаю, що якщо б це було зроблене, то зараз

Україна була б суттєво меншою. Я гадаю, що лівий берег був би тут. Тоді ж з'явилася ідея федеральних округів»¹.

Проголошення незалежності України та грудневий референдум 1991 р. надзвичайно занепокоїли Москву, а невдала спроба державного перевороту та розпад СРСР не змінили її імперської суті. Показово, що вже у серпні 1991 р., за завданням Б. Єльцина, прес-секретар П. Вошанов виступив із заявою, що Росія припускає перегляд кордонів з тими республіками, які відмовляються підписувати новий союзний договір. Крім того, відомо, що на початку вересня 1991 року російське керівництво активно розглядало можливість використання ядерних збройних ударів проти України. Тому, відоме звернення Єльцина до росіян: «Встав зранку і відразу думай, що корисного ти зробиш для України» є не більш ніж патяканням, виголошенням у неконтрольованому стані. Насправді, вже з самого початку незалежності України Росія розпочала розробку можливих сценаріїв її знищення, включаючи використання військових засобів.

Як свідчить колишній радник Путіна А. Ілларіонов, починаючи з 2003 р. у Кремлі розпочалося обговорення питання про підготовку війни проти України. Фактично, упродовж десяти років (2003–2013) Росія вела гібридну війну проти України. Конфлікт на острові Тузла, що відбувся у жовтні 2003 р., можна вважати своєрідною «розвідкою боєм», під час якої Путін та його оточення перевірили реакцію української влади і суспільства з одного боку, а також ставлення російського суспільства до майбутньої війни з іншого боку. Відмова України від ядерної зброї та Будапештський меморандум 1994 р. і договір про «Дружбу, співробітництво і партнерство» з РФ 1997 р. виявилися нікчемними папірцями, оскільки ні західні країни, ні єрефія не показали готовності дотримуватись їх положень. Навпаки, Москва докладала максимум зусилля для розкладу української влади та суспільства. Ставка робилася на корупцію, наводнення владних структур промосковськими силами, підтримку російських кандидатів на всі державні посади, розгортання інформаційної

¹ Українське століття (1921–2021): витоки, уроки, перспективи державотворення. Нариси / відп. ред. В. Смолій. Київ, 2021. С. 210.

війни, дискредитацію Помаранчевої революції, підтримку сепаратистського форуму у Сіверському Донецьку, створення та фінансування воєнізованих проросійських формувань, введення різних торговельних санкцій, газових воєн, активізацію сепаратизму в Криму, Донбасі, Харкові, Одесі та інших містах південно-східної України.

Особлива увага приділялася розкладу української армії, влади та силових структур. фінансувалася проросійська «н'ята колона» в уряді та парламенті. На всіх щаблях цієї компрадорської влади налічувалося чимало проросійськи налаштованих осіб та прямих агентів ФСБ. До них насамперед слід зарахувати членів комуністичної та соціалістичної партій, регіоналів, священнослужителів та багатьох вірян УПЦ-МП, а також численні проросійські партії та партійки, різні промосковські організації і товариства. Міністерство оборони України почергово очолювали громадяни Росії, зокрема генерали М. Єжель, Д. Саламатін, П. Лебедев, а також СБУ керували громадяни Росії – І. Калінін та О. Якименко. Під їх «керівництвом» суттєво скоротився військовий бюджет та чисельність української армії, знищувалася база даних призовників, а також продавалася або передавалася у Росію військова техніка та обладнання. ФСБ тримала під контролем дані про співробітників та інформаторів СБУ, мала у своєму розпорядженні диски та флешки з оперативною інформацією. Як зазначає Т. Кузьо: «У роки президентства Януковича російське ГРУ створило глибоко приховану, але добре структуровану мережу агентів, пов'язану з проросійськими організаціями...»¹. Пряма агентура Москви засідала та досі засідає у ВРУ, чимало її в обласних та районних радах, особливо на Донбасі та південно-східній Україні, де роками «правили» проросійськи налаштовані кримінальні злочинні угруповання.

Прихід до влади В.Януковича, який упродовж 2010–2013 рр. підписав з Росією понад 50 різних угод та договорів, що посилювали залежність від Москви, зокрема т.зв. «харківських угод», відкрили шлях до прямого демонтажу Української держави.

¹ Кузьо Т. Війна Путіна проти України. Революція, націоналізм і криміналітет. Київ, 2018. С. 350.

За його президентства було змінено зовнішньополітичний курс, насамперед відмовились від євроінтеграції та вступу до НАТО, затверджено позаблоковий статус України, прискореними темпами знищувалися інституції національної безпеки, відбувалося системне руйнування ЗСУ, згорнуто діяльність з протидії російським спецслужбам, закрито дослідні установи, що працювали у сфері національної безпеки. Кліка Януковича продала 477 танків, 330 БТР і БМП, 94 літаки, 145 гелікоптерів, 6 тис. ракетно-артилерійських установок, 740 тисяч одиниць стрілецької зброї, 3016 автомобілів¹.

Саме в цей час Росія вела активну підготовку до відкритої збройної агресії проти України. В липні 2013 р. в Кремлі на засіданні Ради національної безпеки затверджено план нападу на Україну. Але, революція Гідності, що розпочалася в листопаді 2013 р. внесла певні корективи у плани Путіна, який планував захопити Україну у три етапи. На першому передбачалося окупувати Крим, другому – східні та південні регіони України. На третьому – Київ і центральні області. Однак всі його задуми зруйнував Євромайдан, який засвідчив, що національно-свідома частина українського суспільства не просто прагне асоціації з ЄС, а вимагає кардинальних внутрішніх змін. Мирний характер перших двох Майданів – Студентського і Помаранчевого, цивілізована зміна президентів були небезпечними для авторитарної Росії й особисто Путіна. Тому, на думку соціолога І. Рушенка, Москва безпосередньо втрутилася у перебіг революції Гідності, зокрема в розстріл Небесної сотні. Він вважає, що: «у подіях Революції Гідності була залучена «третя сила» і здійснювалося «зовнішнє управління» Майданом. [...] Його мета – не дати затухнути конфлікту до певного часу, «потягти» термін публічного збурення до дати, коли Путін вже буде готовий до прямого втручання в українські справи. Друге завдання – розхитати ситуацію в країні до межі громадянської війни, занурити суспільство в хаос до того стану, який узгоджувався зі сценарієм гібридної війни»².

¹ Рушенко І. Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту. Київ, 2020. С. 310.

² Там само. С. 313, 317.

Втеча Януковича та його кліки в Росію привели до зміни влади в Україні. Політична й економічна ситуація з кінця лютого до червня 2014 р. була чи не найскладнішою за останні чверть століття. Єдиним повноцінним та легітимним органом влади був парламент, головою якого обрали О. Турчинова, його згодом призначили виконувачем обов'язків президента України. В суспільстві запанувала ейфорія від перемоги Майдану, а його лідери та парламентарі займалися тим часом розподілом влади та посад. Період з 23 лютого по 1 березня 2014 р. деякі дослідники називають «днями неслави української влади, найбільшим провалом в сучасній українській політиці й державному урядуванні», адже дорогою була кожна година, оскільки вже з 27 лютого розпочалася окупація Росією Криму¹.

Лише наступного дня, 28 лютого зібралася РНБО в якій взяли участь: О. Турчинов – голова ВРУ і водночас виконувач обов'язків президента, Верховний головнокомандувач ЗСУ та голова РНБО; А. Яценюк – прем'єр-міністр, В. Ярема – перший віце-прем'єр, І. Тенюх – в.о. міністра оборони; В. Наливайченко – голова СБУ, А. Аваков – міністр внутрішніх справ; В. Гвоздь – голова служби зовнішньої розвідки, А. Дещиця – в. о. міністра закордонних справ; О. Мохніцький – в. о. генпрокурора; А. Парубій – секретар РНБО; С. Кубів – голова НБУ та запрошені Ю. Тимошенко та А. Сенченко.

Стенограма виступів учасників цього засідання справляє гнітюче враження від розгубленості, боягузтва та некомпетентності тодішнього політичного керівництва, яке Майдан зробив керманічами держави. Лише О. Турчинов проголосував за введення воєнного стану і організацію збройної відсічі російському агресору. Решта перелякано заявляли – А. Яценюк: «Ми неготові до військової операції, на жаль, для нас. І це знають росіяни»; І. Тенюх: «Ми неготові до повномасштабної війни. Сьогодні у нас немає армії. Вона системно знищувалася Януковичем та його оточенням під керівництвом російських спецслужб. Сьогодні ми зможемо зібрати зі всієї країни військове угруповання чисельністю біля 5 тис. військовослужбовців, здатних виконувати бойову задачу»; В. Ярема: «Воєнний

¹ Дст. див.: Рушченко І. Війна цивілізації... С. 345–354.

стан в цій ситуації нам не допоможе». Лідерка найбільшої парламентської фракції Ю. Тимошенко істерично вимагала: «Жоден танк не повинен виїхати з казарми, жоден солдат не повинен підняти зброю. Бо це означатиме програш. Ніякого воєнного стану і активізації наших військ. Ми маємо стати самою мирною нацією на планеті, просто поводити себе як голуби миру. Не можна говорити про термінове членство в НАТО, це викличе ще більшу агресію Росії»¹.

Таким чином у лютому-березні 2014 р. Росія здійснила пряме збройне вторгнення в Україну й анексувала її складову частину – Крим. Було зрозуміло, що московська експансія цим не обмежиться, адже кремлівські окупанти планували розчленувати Україну, створивши буферне псевдодержавне утворення під назвою «Новоросія». До нього мали увійти: Харківська, Луганська, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська та Одеська області. Вибудовуючи ці анексіоністські плани Путін і його кліка розраховували на підтримку місцевого населення, яке значною мірою було російськомовним, з совковою ідеологією та символами і мало відчувало свій зв'язок з Україною, її історією, культурою, звичаями і традиціями, тобто існувало в ідеологемах «русского міра». Результати голосувань цього населення на парламентських і президентських виборах свідчили про їх прагнення жити саме в «русском міре», а не в українському світі. Для них ворогом були не росіяни, а «западенці-бандерівці». Парадокс історії полягає в тому, що саме ці регіони сьогодні нещадно знищуються і найбільше потерпають від такої близької їм Росії.

Отже, російські спецслужби розпочали дестабілізацію материкової України у квітні 2014 р. з Донбасу. Московські диверсанти за допомогою місцевих колаборантів захопили в Донецьку та Харкові будівлі обласних держадміністрацій, а в Луганську – обласне управління СБУ. Російський військовий підрозділ, очолюваний полковником ГРУ І. Гіркіним зайняв Слов'янськ. Місцеві еліти, зокрема, Р.Ахметов, підігрували окупантам, а силовики здебільшого теж перейшли на бік

¹ Чому не втримали Крим: стенограма РНБО від 28 лютого 2014 року. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29794488.html> (дата звернення: 1.03.2023).

ворога. У травні 2014 р., за кримським сценарієм, відбулися псевдореферендуми про створення т. зв. ДНР і ЛНР. Україна втратила контроль над 500 км кордону з Росією через який сепаратистам постачалося озброєння та боеприпаси, що називали «гуманітарним конвоєм». До ускладнення ситуації спричинилася також бездіяльність і часто проросійська позиція ОБСЄ. У такій складній ситуації українське суспільство взяло на себе завдання, яке не в змозі була виконати українська влада. Добровольчі батальйони й волонтери, поки створювалася боездатна українська армія, винесли на собі увесь тягар початкового етапу війни, забезпечуючи українських воїнів усім необхідним – від обмундирування, харчування, медикаментів, військового спорядження до транспорту. Власне масовий і потужний волонтерський рух проявив найкращі якості українців, їх саморганізацію, жертвовність, винахідливість та наполегливість¹.

У середині квітня 2014 р. українська влада оголосила проведення Антитерористичної операції – АТО, яка згодом була перейменована в Операцію об'єднаних сил – ООС. Українські війська розпочали поступово звільняти від російських окупантів і місцевих сепаратистів міста і села Донеччини. Ліквідація т.зв. «лугандону» стала фактично питанням часу. Коли до 20 чисел серпня ЗСУ створили умови для оточення проросійських бойовиків у Донецьку та Луганську і відрізання їх від кордону з РФ, Москва застосувала свої регулярні війська в Україні і 24 серпня ввела їх на територію Донбасу. Внаслідок масованих артилерійсько-ракетних обстрілів та авіаударів українська армія, зазнаючи великих втрат, змушена була відступити. Болочою трагедією став відступ наших військ в липні 2014 р. під Зеленопіллям, в серпні 2014 р. т.зв. Іловайський, а в січні 2015 р. – Дебальцевський котли, де під час жорстких кровопролитних боїв українська армія зазнала великих втрат.

За попередніми підрахунками на весну 2015 р. Росія поставила донбаським маріонеткам 600 танків, 1300 БТР, 700 артгармат, 500 реактивних систем залпового вогню². Всі офіцери середньої

¹ Дет. див.: Аркуша, О., Литвин, В., Бондар, Г., Лукачук, О., Хлинавка Г. Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років. Львів, 2018. 816 с.

² Кузьо Т. Війна Путіна проти України... С. 404.

і найвищої ланки збройних формувань, що протистояли Україні, під бригади до батальйону були росіянами. Загальне керівництво військовими формуваннями сепаратистів здійснював заступник командувача сухопутних військ Росії генерал-полковник А. Ленцов; по чергово командували армійськими корпусами «дугандону» генерал-лейтенанти В. Асапов, С. Юдін, генерал-майори А. Завізьон, С. Кузовлев та Є. Нікіфоров.

Відтак українська влада на чолі з обраним в травні 2014 р. П. Порошенком змушена була піти а переговори з Москвою, в результаті яких у вересні 2015 р. підписала Мінські домовленості, що передбачали лінії встановлення фактичного розмежування, відведення важкого озброєння на 10 км кожною із сторін, обмін військовополоненими, відновлення контролю України над українсько-російським кордоном, надання Донбасу особливого статусу в рамках України та проведення виборів за українським законодавством. Зрозуміло, що таке перемир'я не задовольняло жодну із сторін, але давало можливість виграти час для зміцнення своїх позицій. Тому, воєнні дії продовжувалися і їх апогеєм стала 242-денна оборона українськими кіборгами донецького аеропорту¹.

Українська влада на чолі з президентом П. Порошенком, попри допущені військові прорахунки, помилки у внутрішній, зокрема, кадровій політиці зуміла втримати вкрай складну економічну та фінансову ситуацію під контролем і не допустила окупації України російським агресором. Розпочалося створення боєздатної української армії, налагоджено тісну співпрацю з міжнародним співтовариством, отримано безвізовий режим з ЄС, УПЦ КП отримала Томос, налагоджувалося тісне співробітництво з НАТО. Україна продовжувала функціонувати як незалежна держава й дедалі більше дистанціювалася від імперської Росії, що особливо драгувало її, оскільки вона упродовж кількох сотень років намагалася накінцнути Україні свою цивілізаційну матрицю і, відповідно, змінити свідомість українців. Мова йде не лише про витіснення української мови

¹ Дег. див.: Вовк Ірина. Донецький аеропорт. Справжня історія. Частина 1. Новий термінал. Харків, 2022. 416 с. Її ж. Донецький аеропорт. Справжня історія. Частина 2. Кіборги. Харків, 2022. 416 с.

практично з усіх сфер суспільного життя і заміну її російською, а й цілий комплекс асиміляційних заходів, серед яких були: заборона і фальсифікація української історії, національної церкви, запровадження російської системи освіти, нав'язування російського укладу життя з його примітивними традиціями, святами, імперськими героями, ординською історичною пам'яттю. В результаті значна частина зрусифікованих українців засвоїла фальшиві істини про «великую русскую культуру», що нібито найвидатнішими письменниками є Пушкін, Достоєвський і Толстой, ученим – Ломоносов, полководцями – Кутузов, Суворов, Жуков. А зрадниками – І. Мазепа, С. Петлюра, С. Бандера. Такими російськими стереотипами «напічкували» кілька поколінь українців, розпочинаючи з дитсадка, школи з її жовтенятами, піонерами та комсомольцями, а закріплювали їх у вищих навчальних закладах ідеологічними навчальними дисциплінами: історія КПРС, марксистсько-ленінська філософія з її діалектом та істматом, науковим комунізмом та атеїзмом та деякими іншими псевдонауковими дисциплінами. Преса, радіо, телебачення, література, кіно й театр мали головним завданням виховати «гомосовєтікуса» кредом якого стали рядки: «Мой адрес не дом і не улица, мой адрес – Советский саюз».

І все ж, незважаючи на тотальну русифікацію й асиміляцію після проголошення Незалежності України в серпні 1991 р. Росія на певному етапі відчула, що зволікати з остаточним вирішення українського питання не можна, бо з кожним роком, хоча й повільно, українська держава утверджувалася, а її громадяни звикали до її існування з столицею у Києві, а не у Москві. Коли відповідні тенденції поширилися із західного регіону на центральні області, а згодом почали набувати популярності серед частини населення східних і південних областей, Путін та його оточення зрозуміли, що вони втрачають Україну. Тому, війна Росії проти України була неминучою, адже вони представляли абсолютно різні цивілізації – ординську деспотичну і європейську демократичну.

В складних умовах п'ятирічної прямої збройної агресії Росії проти України відбулися спершу президентські, а далі парламентські вибори, в результаті яких до влади прийшла

нова політична сила – «Слуга народу», яка задекларувала інші пріоритети у внутрішній і зовнішній політиці, зокрема, у ставленні до російсько-української війни. У їхній пацифістській риторичі домінувала популістська фразеологія на зразок: «Мир будь-якою ціною», «Потрібно просто перестати стріляти» і т. ін. нісенітниця. Намагання побачити в очах Путіна мир трансформувалося у розведення військ, заборону відкривати вогонь у відповідь, недостатню увагу до фінансування ЗСУ. Вся увага слуг зосередилася насамперед на т.зв. «великому будівництві доріг», переслідуванні політичних опонентів і роздачі наблизеним владних портфелів.

Росія в цей час готувалася до повномасштабної війни проти України. На її кордонах проводилися численні військові навчання, зосереджувалася бойова техніка, продовжувалися провокаційні обстріли позицій ЗСУ, нагніталася антиукраїнська істерія в ЗМІ. За 8 років гібридної війни Україна зазнала болючих втрат. Станом на 31 січня 2021 р. загальна кількість людських жертв складала 42–44 тис. осіб, з яких загинуло 13100–13400 осіб, з них 3900 – цивільних, 4200 – українських військових, 5800 – сепаратистів, 29600–33600 – поранених, серед яких – 7–9 тис. цивільних, 9800–10800 – українських військових та 12800–13800 – сепаратистів. З початком АТО бойові втрати військовослужбовців ЗСУ складали – 10710 осіб.

Таким чином, наприкінці 2021 р. Україна стояла на порозі повномасштабної війни з Росією, яка людськими, військовими та матеріальними ресурсами суттєво переважала її. Про загрозу російського вторгнення неодноразово попереджували українську владу розвідки США та Великобританії, але, на жаль, період з жовтня 2021 до лютого 2022 року не був належно використаний нею для підготовки відсічі агресору.

Повіття російсько-українська війна – це лише один з епізодів майже тисячолітнього протистояння двох цивілізацій: деспотичної московсько-ординської та демократично-європейської – української. Війни на знищення України вели та ведуть московські царі, російські імператори, радянські генсеки та російські президенти. Починаючи від часів середньовічної української держави – Русі й до сьогоднішньої України триває

протистояння між українським світом, як органічною частиною Європи та «русскім міром», як виразником ідеології степових номадів. Фактично першим зіткненням цих двох цивілізацій став похід володимиро-суздальського князя Андрія Боголюбського на Київ 1169 року і його варварське руйнування. А з кінця XV ст. московська експансія на українські землі набирає системного характеру й не припиняється до сьогодні.

У російсько-українських війнах можна виділити кілька етапів: I. Війни за київську спадщину XV–XVI ст.; II. Козацькі війни проти Московії в першій половині XVII ст.; III. Російсько-українські війни середини XVII–XVIII ст.; IV. Російсько-українське протистояння у XIX ст.; V. Війна з більшовицькою Росією у 1917–1921 рр.; VI. Українській опір російській експансії у 1921–1939 рр.; VII. Російсько-українська війна в роки Другої світової (1939–1945); VIII. Збройна боротьба з Росією в другій половині 40-х – першій половині 50-х років; IX. Російсько-українське протистояння в другій половині 50-х – наприкінці 80-х років XX ст.; X. Російсько-українські конфлікти у 1991–2013 рр.; XI. Російсько-українська війна 2014–2023 рр.

Ще у 30-х роках XX ст. один із лідерів ОУН Михайло Колодзінський так визначав сутність російсько-українського протистояння: «Ми є учасниками відвічної боротьби між цивілізацією і вандалізмом, між поступом і темнотою, між порядком і розбійництвом, між плугом і степом. Бо ми, українці, і сьогодні репрезентуємо цілою нашою національною спільнотою – поступ і цивілізацію, яка є твором духа європейських народів. А Москва і сьогодні заступає той руйнний напрям, що був прикметою орд Атилли й монгольських кочовиків. Ми сьогодні знову, як і в давніх часах, боронимо європейську культуру від наступу московських ідей, а навіть зорганізованих по-воєнному її орд, які є не менш загрозливі, як орди Атилли й Джингісхана. Це наша місія і призначення історичне, і ми мусимо бути цього свідомі».

А відомий український історик, археолог – Леонід Залізняка дає таку характеристику сучасної російсько-української війни: «Для українців, що захищають від російської агресії свою батьківщину, це вітчизняна війна, яка має виразні ознаки збройного зіткнення

вищого порядку, що зветься війною цивілізацій. Її визначають як військовий конфлікт між суспільствами різної ментальності, культурної орієнтації, історичної пам'яті, традиції, між європейською та євразійською цивілізаціями¹.

У таких умовах 24 лютого 2022 р. розпочалася нова фаза російсько-української війни. Цього дня московській агресор розпочав повномасштабне вторгнення в Україну по всьому периметру не лише свого кордону, а й з території Білорусі. Варто зазначити протяжність кордонів України складає 5618 км, з них із Росією – 1944 км, Білоруссю – 1111 км, разом – 3055 км, тобто лінія фронту простяглася більш ніж на 50 % усього українського кордону. Напередодні вторгнення Росія зосередила тут 150 тисячну армію, 100 тисяч якої вдерлися в Україну у перший день війни. До того ж, майже 500 км російсько-українського кордону у т.зв. ЛНР–ДНР Україна не контролює з 2014 р.. У «лугандоні» Росія сформувала два армійські корпуси чисельністю до 40 тис., тобто, фактично на Україну напала 200 тисячна російська орда, яку вважали «другою армією світу».

Початок повномасштабної війни Росії проти України шокував не лише українців, а й увесь світ, в першу чергу Європу. Адже тут впродовж майже 80-ти років кілька поколінь європейців не чули і не бачили вибухів снарядів, ракет і авіабомб, брязкоту гусениць ворожих танків, звуків пострілів стрілецької зброї. Їм не приходили похоронки на загиблих чоловіків, вони не бачили страждань поранених військових та цивільних, на їх очах не руйнувалися під обстрілами міські багатоповерхівки і сільські садиби, вони забули як звучить пронизливе ревіння повітряної тривоги, не пам'ятали затхлого запаху брудних бомбосховищ. Вони просто втішалися мирним життям у своїх заможних країнах. Їх не насторожила реваншистська заява кремлівського карлика-венса у 2007 р., що Росію не влаштовує теперішній світопорядок, а розпад СРСР – це найбільша геополітична катастрофа ХХ ст. Вони не переймалися російським втручанням у Придністров'я і створення там реліктового советського заповідника у формі Придністровської молдавської республіки, де розташували свій кількатисячний військовий контингент. Вони не реагували на

¹ Загізніак Л. Стародавня історія України. Київ, 2021. С. 615.

російські звірства в Ічкерії, напад на Грузію, застосування хімічної зброї у Сирії, майже мовчки чи точніше висловили «глибоке занепокоєння» російською анексією Криму. Восьмирічну війну на Донбасі називали громадянським конфліктом, а їхня ОБСЄ не зауважувала прямої присутності російських військ у «лугандоні».

Тим часом, вісім років війни на Донбасі коштували Україні понад 14 тис. жертв, з яких 10 тис. – українські військові. Європейці не дуже помічали, що на вулицях їхніх міст російські агенти-терористи вбивали і отруювали своїх політичних опонентів. Тоді, коли цинічна і підступна Москва підкуповувала їхніх лідерів, вражаючим свідченням чого стала «шрьодеризація-меркелізація» Європи, вони вдавали, що не розуміють сутності всіляких «нафтогазових потоків», що це зовсім не економічні, а політичні проекти. Вони, звичайно, не читали поезії О. Олеся «Європа мовчала».

А їхні розвідцентри та військові аналітики вважали, що ЗСУ зможуть воювати з Росією не більше кількох днів, у кращому випадку – кількох тижнів. Але сталося те, чого не змогла виявити жодна розвідка світу – це готовність українців не просто протистояти «другій армії світу», а покласти душу й тіло за свою свободу! Те, як нині воюють українські воїни, їх жага до перемоги над споконвічним ворогом, військова майстерність, бойовий досвід, мотивованість фактично роблять українську армію найбосдатнішою в Європі. Тому питання про членство України в НАТО – питання часу. Натівські чиновники повинні мати за честь запросити українську армію до свого складу. Більше того, її бойовий досвід вже вивчається і буде аналізуватися в майбутньому у військових академіях провідних держав світу, як, до речі, вивчається бойовий досвід Української повстанської армії.

Уперше від часу Другої світової війни росармія зазнає серйозних поразок від українського війська. ЗСУ вцент розвіяли міф про «другу армію світу», якої так боялися західні держави. Бліцкриг московським окунантам не вдался! Героїчна оборона Києва, Чернігова, Харкова, Маріуполя, майстерні військові операції на Харківщині, звільнення Херсона засвідчують, що Україна неодмінно переможе у цій війні з Росією. Переможе дуже дорогою ціною – тисячами життів воїнів – найкращих синів

України, численними жертвами серед цивільного населення, зруйнованими містами і селами, знищеною інфраструктурою, поламаними людськими долями, смертю сотень дітей, пораненими і покаліченими тисячами українців. Така важка і трагічна ціна української Перемоги!

Дуже хочеться вірити, що це остання війна України з Росією, яка зазнавши поразки нарешті розпадеться, зникне з політичної карти світу, повернеться до кордонів Московського князівства. Лише за таких умов наші діти, внуки та правнуки зможуть не воювати, а розбудовувати демократичну, правову, високорозвинуту Українську Державу, українську за своєю сутністю, а не лише назвою. Тоді відпаде потреба підняти наші національні синьо-жовті стяги червоними, біло-синіми чи зеленими партійними прапорами. Тоді все буде Україна!

Напевно на Україну і плануючи її захопити за кілька днів, Росія так і не збагнула, що за роки незалежності виросло і взяло в руки зброю нове покоління українців для яких Москва – ворог, не врахувала уроків Помаранчевої революції та Революції гідності, не усвідомила якого серйозного бойового досвіду набула українська армія у восьмирічній війні на Донбасі. Вона не сподівалася на таку проукраїнську позицію Заходу, на антиросійські санкції та надання Україні новітніх зразків озброєння. Путін та його клеврети розраховували, що більшість населення України зустрічатиме росармію, як «визволителів», але ЗСУ й територіальна оборона вчинили гідний опір агресорові й зруйнували його плани на бліцкриг. Водночас, безпрецедентний героїчний опір захисників України не дав можливості «п'ятій колонії», колаборантам і прихильникам «русского міра» здати Україну. Склалася алогічна ситуація – найжорстокіших руйнувань і найбільших жертв від московських агресорів зазнали саме зросійщені регіони, зрусифіковані Харків, Чернігів та Маріуполь, частина населення яких з Україною пов'язувала хіба що територія проживання.

Плани імперіалістичної Росії щодо України максимально чітко і відверто викладені у резонансній статті Т. Сергєйцева, оприлюдненій на сайті державного російського інформгентства «РНА Новості», до речі, колишнього політтехнолога В. Пінчука (1998), Л. Кучми (1998),

В. Януковича (2004) та А. Яценюка (2009). Вона має промовисту назву – «Що Росія має зробити з Україною» і є продовженням ще одного його українофобського тексту «Яка Україна нам потрібна». Більш україноненависницького, цинічного у своїй відвертості матеріалу мені не доводилося читати. Американський історик, щирий приятель України Т. Снайдер назвав статтю Сергєйцева «Російською інструкцією з проведення геноциду» і наголосив, що це: «одні з найбільш відкрито геноцидних документів, який закликає до ліквідації української держави та нації»¹.

Для кращого усвідомлення українофобської сутності російської програми «денацифікації» України наведемо деякі її фрагменти: «Військова перемога над київським режимом, звільнення території від озброєних прихильників нацифікації, ліквідація непримирених нацистів, полон військових злочинців. Дебандеризації буде самої по собі недостатньо для денацифікації... тому денацифікація України – це її неминуча деєвропеїзація. Українізм – штучна антиросійська конструкція, яка не має власного цивілізаційного змісту. Україна, як показала історія, неможлива як національна держава... Назва «Україна» мабуть не може бути збережена як титул повністю денацифікованого державного утворення на звільненій від нацистського режиму території. Новостворені на вільному від нацизму просторі постануть народні республіки... Ліквідація збройних нацистських формувань, а також військової, інформаційної, освітньої інфраструктури, що забезпечує їх діяльність. Вилучення навчальних матеріалів та заборона освітніх програм усіх рівнів, що містять нацистські ідеологічні погляди. Масові слідчі дії для встановлення особистої відповідальності за воєнні злочини, поширення нацистської ідеології та підтримку нацистського режиму. Прийняття на місцевому рівні під наглядом Росії первинних нормативних актів денацифікації, заборона всіх видів і форм відродженої нацистської ідеології, включення набору антифашистських і денацифікаційних норм в конституції нових народних республік»¹.

¹ Сергєйцев Т. Что Россия должна сделать с Украиной. URL: <https://web.archive.org/web/20220403212023/https://ria.ru/20220403/ukraina-1781469605.html> (дата звернення: 15.02.2023).

Цю антиукраїнську маячню доповнює найближчий соратник Путіна Медведєв: «...Українізм, підживлюваний антиросійською отрутою і всепоглинаючою брехнею про свою ідентичність є одним великим фейком. Такого явища ніколи не було в історії і тепер немає... Змінити криваву і повну помилкових міфів свідомість деяких сьогоднішніх українців – найважливіша мета».

Складається враження, що ці тексти плід уяви хворого асоціального покидька, але ж – ні! Так вважають практично усі росіяни, які підтримували і підтримують антиукраїнські просторікування і дії своїх царів-імператорів-генсеків-президентів та їх оточення. З цього приводу Т. Снайдер робить висновок: «Режим Путіна є ультраправим. Це світовий центр фашизму. Він підтримує фашистів і ультраправих авторитаристів у всьому світі»¹. З цього ж приводу письменник Ю. Андрухович пише: «Цілей у них справді більше, ніж одна. Можна сказати з певністю, їх метою є тотальне знищення українства»². Аналогічно характеризує ерефію О. Бойченко: «Росія – це безглузда збирання награваних територій, заснованих на тотальній онтологічній брехії й просякнутих нічим не обґрунтованими імперськими амбіціями. Інші – сказати б, класичні імперії, принаймні намагалися, підкорюючи тубільців підтягувати їх до своїх культурно-цивілізаційних стандартів, тоді як Росія, поневолюючи розвиненіші за неї народи, занурював їх у безодню свого варварства і не збирається відмовлятися від цього надалі»³. Тому, справді, уперше в історії доля щонайменше Європи вирішується в Україні. Як пише Е. Епплбаум: «Йдеться не лише про Україну чи й усього нашого регіону, а й про майбутнє усього світу».

Після кривавої різанини у Бучі, Ірпені, Бородянці, Ізюмі та інших окупованих москалями територіях, світ жахнувся від їх середньовічного варварства. Росіяни, при потуранні Заходу, роками вирощували цього кагебешного монстра – Путіна.

¹ Снайдер Т. Російська інструкція з проведення геноциду. URL: <https://zbruc.eu/node/111466> (дата звернення: 15.02.2023).

² Андрухович Ю. Прекрасна Росія майбутнього. URL: <https://zbruc.eu/node/111539> (дата звернення: 17.02.2023).

³ Бойченко О. Від Владивостока до Лісабона. URL: <https://zbruc.eu/node/111487> (дата звернення: 17.02.2023).

Ім потрібний був саме такий вождь, тому нинішня Росія – це колективний путін, це хижі, ниці загарбники, лідлі, підступні, брехливі, жорстокі й мстиві ординці з совковою ментальністю та кривавим шлейфом ЧК-НКВД-КГБ. Саме більшовицькі лєнінці-сталінці стріляли своїм жертвам у потилицю, грабували й мародерили, знищували своїх політичних опонентів, інтелігенцію, морили голодом селян, зросійщували підкорені народи. Сьогодні те саме роблять їхні нащадки, інфіковані злом, ненавистю не лише до сусідів, а й до всього світу.

Як зазначає І. Медвідь: «Перехід влади від несеодоліберального п'янички Єльцина до фашизоїдного кагебіста Путіна відповідає логіці історичного процесу. Російсько-українська війна є не просто війною диктатора параноїка, що маніпулюючи своїм народом, напав на сусіда, а черговою спробою врятувати імперію, шляхом її експансії. І Путін є лише уособленням цього історичного процесу – так би мовити персоніфікацією колективного росіянина, що переживає фантомні болі імперії»¹. Я. Грицак, в свою чергу, звертає увагу на те, що нинішня російсько-українська війна є суто ідеологічною: «Це навіть не війна за імперію. Це війна за майбутній порядок світу», адже Путін фактично веде війну з НАТО на українській території.

Тому, як вдало зауважив О. Бойченко: «Ми не маємо географічної можливості вийти з тіні Росії, тож єдиний спосіб її позбутися – це розвалити саму Росію. Варто старатися навіть якщо ніхто з нас персонально не доживе до прекрасного світу, в якому не буде Росії»².

Стосовно т.зв. ОРДЛО, чи як ще їх ще популярно називають – «лугандону», з якого власне розпочалася російсько-українська війна на материковій Україні, соціологічні дослідження показують, що 64,3 % їх мешканців бачать ці території в складі Росії і лише 5,1% хочуть бути частиною України «по-старому», ще 13,4% – розглядають підконтрольні ЛНР–ДНР території частиною України, але з особливим статусом. Тобто менше ніж 1,5 частина мешканців ОРДЛО бачить майбутнє своєї малої батьківщини

¹ Медвідь І. Фантомні болі імперії або Чому ця війна призведе до розпаду РФ. URL: <https://zbruc.eu/node/111310> (дата звернення: 18.02.2023).

² Бойченко О. Зміна концепції URL: <https://zbruc.eu/node/112388> (дата звернення: 18.02.2023).

у складі України. Тому, немає нічого дивного/несподіваного в словах одного з ватажків-сепаратистів П. Губарева: «Ми будемо вбивати тих, хто вважає себе українцями, доки не залишаться тільки ті, хто зрозуміє, що вони росіяни». Губарев сказав те, про що неодноразово заявляла кремлівська верхівка та, зрештою, про що мріє більшість москвитів.

У цьому контексті надзвичайно промовистою є стаття емігранта з Росії Юрія Нестеренка під назвою «Исход». Наведемо найважливіші і найцікавіші її фрагменти мовою оригіналу: «Россия – это зло. Россия – это зло в его чистом, беспримесном виде.[...] Приходится признать, что этот тезис, на первый взгляд кажущийся одной из самых грубых и грязных подмен в общем потоке льющегося сверху вранья – на самом деле соответствует действительности. Они действительно и есть Россия. Точнее – одна из неразрывных ее составляющих. Вторая – тот самый народ, а если называть вещи своими именами – рабско-холуйская биомасса, поддерживающая, питающая и исправно порождающая их вот уже восемь столетий. Государство, которое мы ненавидим – и ненавидим совершенно справедливо – не прилетело с Марса и не выползло из преисподней. Оно порождено – и на протяжении всей своей истории неизбежно воспроизводится в различных, но неизменно уродливых формах – этой страной и этим народом. [...] Россия как государство [...] порождена, с одной стороны, Ордой азиатских завоевателей, а с другой стороны – московскими князьями-предателями (впрочем, не только московскими – вспомним того же Александра Невского), коллаборационистами на службе Орды, сперва использовавшими оную для уничтожения конкурентов в борьбе за власть, а потом унаследовавшими и перенесшими в объединенную кровью и подлостью страну все худшие черты ордынской традиции [...] Россия за все эти столетия не только ничего не исправила, но лишь ухудшила ситуацию, лишь развила, укрепила и возвела в предмет гордости все самые отвратительные тенденции и пороки. [...] Россия – это безнадежное болото, в котором вязнут любые, самые светлые и прогрессивные начинания. Это страна, народ которой – за редчайшим исключением – испытывает искреннюю ненависть и отвращение к свободе, причем, вопреки тезису

Маркса, в первую очередь – к своей собственной, а уже только потом и как следствие – к чужой. Народ, глубоко презирающий чувство собственного достоинства, интеллект [...] вообще личность как таковую, ненавидящий всякого, кто выбивается из среднестатистического уровня [...] считающий пороком само желание жить независимо и в достатке [...] Народ, совершенно искренне обожающий тиранов (как собственных, так и чужих), причем чем они более жестоки и кровавы, тем большей заслуживают симпатии! [...] Народ даже не просто рабов, ибо рабам все же свойственно хоть иногда мечтать о свободе, но именно холоуев, мечтающих лишь о хорошем хозяине – причем под «хорошим» понимается вовсе не доброта, а как раз наоборот – способность внушать страх как соседям, так и своим [...] эта страна и этот народ БЕЗНАДЕЖНЫ. [...] Российская власть вообще совершенно убудочна, а уж нынешняя достигла таких пределов самой беспардонной гнусности, что на ее фоне даже партаппаратчики брежневского застоя кажутся людьми, не лишенными хоть какой-то совести и принципов. [...] И вот – этот самый народ, имея все это, САМ, ДОБРОВОЛЬНО спустил все свои свободы в путинский сортир, обеспечивает злобным кремлевским карликам рейтинг за 70 % [...] Российская же империя – не только в ее советском, но и в ее царском варианте – всегда несла русскому народу только зло [...] Вообще, главная беда даже не в том, что Россия на протяжении всей своей истории была – и остается – империей зла, а в том, что это империя именно бессмысленного, иррационального зла [...] Та же пресловутая страсть к территориальному расширению имела вполне конкретный смысл для Орды, состоявшей из кочевников (потребность в новых пастбищах) – но для оседлого народа, тем более такого, как русский (то есть отнюдь не задыхающегося от недостатка территории), это чистое безумие. Вместо того, чтобы осваивать и обустривать «великую и обильную» территорию исходной Руси – бросив нерешенными домашние проблемы, напрягая все силы, ломиться черт знает куда, платя кровью и нищетой за захват все новых земель, часто бесплодных, малопригодных для жизни и требующих колоссальных усилий для их удержания... [...] Россия на самом деле распозлзлась до столь гигантских размеров почти исключительно путем агрессии.

присоединяя территории (не исключая и «братские») Украину и Беларусь, где еще задолго до советских времен был учинен настоящий геноцид) либо прямым насильственным захватом, либо же ползучим, когда сперва за «добровольное вхождение» сулили сохранение многочисленных автономных прав, а потом эти обещания нагло нарушались, в один или несколько этапов.

Удивительно, с какой последовательностью Россия всегда выступала на стороне зла – тирании, мракобесия, насилия, косности. Удушливый мрак Московского царства, жуткий даже по средневековым меркам; императорская Россия – «жандарм Европы», оплот феодальной реакции и крепостного рабства; кровавый советский Молох, рвавший к мировому господству (и давший метастазы по всей планете, включая миллиардный Китай, по-прежнему остающийся угрозой для свободного мира); нынешняя злобная Рашка, рьяно защищающая всех мировых ублюдков от Северной Кореи и Венесуэлы до ХАМАСа и Хезболлы и столь же рьяно, вплоть до организации покушений и прямой военной агрессии, борющаяся против любых демократических тенденций в бывших советских республиках... [...] Россия столь давно и упорно ставит себя в позицию врага цивилизованного мира [...] Россия ненавидит весь свободный мир. Ненавидит не в силу столкновения каких-то реальных политических или, тем более, экономических интересов, чего никак не могут понять прагматичные западные лидеры. Им кажется, что с Россией возможны какие-то переговоры, компромиссы, что достаточно обсудить и устранить взаимные разногласия... Нет, господа! Все ваши попытки наладить отношения с Россией столь же бессмысленны, а точнее говоря – вредны, как и попытки еврея завоевать симпатии антисемита или негра – подружиться с куклуцкляновцем (или белого – с черным расистом; эта аналогия в современном мире более актуальна). Ненависть России к Западу, к свободным цивилизованным странам носит имманентный, фундаментальный характер, и любые компромиссы, любые уступки Россия воспринимает лишь как слабость врага, как плацдарм для дальнейшего наступления. [...] Нашим врагом является не только кремлевский режим. Нашим врагом – и врагом всего свободного мира, всей западной цивилизации, всех

принципов, которые нам дороги – является Россия как таковая. Дело не в конкретных зловых недомерках на троне и даже не в конкретном общественно-политическом устройстве. Россия остается и останется злом при всех режимах и любых правителях. Зло в самой ее сути, и потому бессмысленны любые попытки ее «исправить», «улучшить», «освободить», «спасти». Россия – это не то, ЧТО следует спасать, а то, ОТ ЧЕГО следует спасать. Спасать всех, кого можно спасти, начиная с самих себя. [...] Россия есть зло, причем - мирового масштаба. Зло должно быть уничтожено. Следовательно, все, что направлено против России, есть благо»¹.

Отже, Росія – це імперія зла, яка має бути знищена світовим співтовариством. Як пише одна авторка у соцмережах: «країна виродків, мародерів, гвалтівників та вбивць. Диких людей, яким немає місця у цивілізованому світі!» Справді, світ нині має унікальну можливість завдяки і за допомогою України перемогти російського монстра, цю, на думку М. Рябчука «злочинну державу, яка вже багато років гние і заражає все навколо себе... Краще подолати це зло тепер і з мужньою допомогою України, ніж боротися із ним пізніше, коли України – може статися, вже не буде на земній кулі»².

Виступаючи на київському безпековому форумі відомий американський історик Т. Снайдер, назвав причини чому перемога України є важливою не лише для України, а й усього світу: «Для нас усіх, кому йдеться про безпеку Європи та світу, дуже важливо, біля якої Росії ми житимемо наступні десятиліття. Дуже важливо, аби росіяни перестали сприймати міжнародну політику, як збирання земель на основі абсолютно несправедливих міфів. [...] Якби українці не боролися, якби капітулювали, наше майбутнє, майбутнє демократії було б зараз дуже похмурим»³.

¹ Пестеренко Ю. Неход. URL: <https://yun.complife.info/miscell/exodus.htm> (дата звернення: 19.02.2023).

² Рябчук М. Україна і майбутнє Європи. URL: <https://zbruc.eu/node/111703> (дата звернення: 19.02.2023).

³ Історик Тімоті Снайдер: чому перемога України важлива для світу. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyini-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyina-istorychnyy-kontekst/10-argumentiv-vid-istoryka-timoti-snaydera-chomu-peremoga-ukrayiny-vazhlyva-dlya-svitu> (дата звернення: 20.02.2023).

Аналізуючи ординську – імперіалістичну суть Росії, не можна оминути ряд важливих українських проблем, від успішного вирішення яких залежатиме майбутнє нашої держави після перемоги. Адже упродовж років України в Україні ставало дедалі менше. Нинішня російсько-українська війна у повній мірі проявила масштаби масової русифікації практично половини населення України. Вражає кількість прихильників т.зв. «русского міра», колаборантів та низький рівень національної самоідентифікації. Тому, з тривогою лише Р. Харчук: «Держава, що неспроможна захищати своїх громадян, держава, для якої права людини, зокрема національні – на останньому місці, держава під вивіскою «Україна», [...] територію якої дербаняють олігархи і їхня обслуга, а у відповідь громадяни не виконують своїх обов'язків перед державою – це виклик усім нам. Путін це чудово розуміє, тому і не боїться нападати на таку Україну»¹.

В цьому контексті важливими і промовистими є результати голосувань за партійними списками у тому ж таки Маріуполі. Так, на виборах 2006 р. за «Партію регіонів» тут голосувало 58 % виборців, «Соціалістичну партію» – 23 %, Блок Н. Вітренко – 7 %, тобто 88 % голосували за антиукраїнські партії. У 2012 р. за «Партію регіонів» у Маріуполі голосувало – 48 %, Компартію – 30 %, разом – 78 %. Вибори 2014 р. дали такі результати: 61 % – за т. зв. Опоблок, а у 2019 р.: за ОПСЖ – 34 %, Опоблок – 22 %, Партію Шарія – 7 %, разом – 63 %.

Розгляньмо інший аспект – ставлення населення України до свого історичного минулого. За даними КМІС у 2022 р. на питання про ставлення українців до ОУН та УПА, лише 43 % українців вважає їх діяльність позитивною, відповідно до С. Бандери позитивно ставляться – 49,6 % українців. У той же час за засудження СРСР як комуністичного тоталітарного режиму пніні виступає лише 58,8% респондентів. І це не враховуючи 20 % тимчасово-окупованих територій².

¹ Харчук Р. Короткий курс українофобії. URL: <https://zbruc.eu/node/112149> (дата звернення: 19.02.2023).

² Лемко І. Українське ватніцтво в часі війни. URL: https://zaxid.net/ukrayinske_valnitstvo_v_chasi_viyini_n1551726 (дата звернення: 19.02.2023).

Тобто, йдеться про те, що значна частина українців абсолютно по-різному ставиться до свого історичного минулого. У них немає спільних національних героїв, вони прямо протилежно оцінюють сучасні політичні, економічні та духовно-культурні процеси, мають різні уявлення про своє майбутнє. Врешті, вони розмовляють різними мовами. Соцмережі рясніють дописами про отруту двоязичія, про ганьбу, яку сіють по Європі російськомовні «бсженци» з України, зокрема в Польщі. Поляки шоковані російськомовними українцями, які до того ж вимагають для своїх чад російських класів. Як пише один із них: «Вам біда! Не маєте ви майбутнього. Як ви будете жити? Як ви збираєтеся воювати з Москвою? Я не можу зрозуміти хто з Києва, а хто з Москви».

Справді, це наша ганьба, адже російська мова – це символ Росії, тому вивчити і користуватись українською мовою потрібно насамперед з поваги до себе, до своєї держави, з поваги до наших воїнів, які нащодень ризикують своїм життям у війні з Росією, армія якої розмовляє російською. Зрештою, вивчити і послуговуватися українською для того щоб віднайти своє національне «Я», з любові до рідного краю. Вивчити, щоб молитися рідною мовою в українській церкві і розмовляти нею в українській школі. Вивчити українську мову, щоб здобути Українську Перемогу. Адже ігнорувати українську мову, це в інтересах нашого ворога, який прийшов рятувати «русскоязычних», денацифікувати українців, позбавляти їх національної історії, мови, Церкви. Як зазначає дописувачка у соцмережах: «Та я б китайську за ті роки вивчила, якщо б то було важливо для мого народу, а Ліна Костенко з цього приводу висловилася однозначно: «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову».

Зрозуміло, що напівасимільований, змаргалізований рівень масової свідомості значної частини населення становить серйозну загрозу державній незалежності. Напевно не випадково спілкування, що заходить у глухий кут, характеризують словами: «вони розмовляють різними мовами». Внаслідок країна в якій панують мова і культура російського колонізатора не зможе розвиватися як незалежна держава, а залишатиметься країною постколоніальною. Тому, нинішня російсько-українська війна – це війна насамперед за українську ідентичність, зокрема, статус

українською мови в державі Україна, адже потужною зброєю для нашого ворога у цій війні й надалі залишається російська мова. Звідси – збереження російськомовних середовищ в Україні є одним із стратегічних завдань Росії. Нинішній мовній ситуації в Україні сприяла вкрай провальна національна політика української влади упродовж останніх тридцяти років з одного боку і неспроможність населення України привести до влади справді національну еліту з державницьким мисленням.

Аналізуючи постколоніальну спадщину нашої держави Л. Масенко зазначає: «Розкол України на мовному ґрунті – тяжка спадщина колоніального минулого, особливо останнього радянського періоду, адже це не тільки опозиція двох мов, це протистояння ідентичностей та цивілізаційних орієнтацій населення. Асимільовані й денаціоналізовані середовища блокують процес формування солідарної нації. Людність перебуває тут у стані атомізованого натовпу, яким легко маніпулювати. У демократичних умовах вільних виборів такі середовища приводять до влади демагогів і популістів, для яких національні інтереси не становлять жодної цінності»¹. В цьому контексті промовистою є назва одного інтерв'ю професора Колумбійського університету Ю. Шевичука – «Двомовність для України – це поцілунок смерті».

Таким чином, мова про те – якою буде Україна після перемоги? І що, власне, можна вважати перемогою. Адже у кожного українця своє бачення і розуміння перемоги. В одних – це повернення до стану на 23 лютого 2022 р., в інших – до лютого 2014 р., в третіх – вихід на кордони 1991 р. Це один аспект. А якою бачить перемогу нинішня влада, з одного боку, а українські військові з іншого? Що з цього приводу думає суспільство, зокрема населення тимчасово окупованих територій, переміщені особи, біженці за кордоном? Якою уявляє перемогу населення різних регіонів України? Що вони думають про українську державу в плані економічному, політичному та духовно-культурному? Якої України, зрештою, вони хочуть? Української чи «какаязнаїца», «лішбішебиловайши»? Адже соціологічні

¹ Масенко Л. Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні. Київ, 2020. С. 19.

опитування засвідчують: від 3–5 % населення України, навіть, після повномасштабного вторгнення Росії, назавжди залишається з проросійськими або просоветськими поглядами.

Ще одне важливе питання – що робити з прихильниками Москви після Української Перемоги? Адже побутує думка, що в умовах демократії не можна притягати до відповідальності за погляди. Можливо, але за однієї умови, що такі особи не порушують закону. Образно кажучи, якщо свої проросійські погляди вони висловлюють на кухні, а не у публічній сфері: засобах масової інформації, соцмережах, на мітингах, зборах, в учнівських та студентських аудиторіях, громадському транспорті і т.д. Однозначно карати потрібно за державну зраду та колаборацію з окупантами, за свідоме пропагування інтересів Росії. До проросійських осіб, які вчинили державну зраду і співпрацювали з москowitzами мають бути застосовані норми законів про колаборантів, що передбачає конкретні терміни ув'язнення за вчинені злочини. За проросійську позицію в публічній сфері слід ввести обмеження на участь у політичних процесах, наприклад, позбавлення виборчих прав, заборони займати державні посади, займатися вчительською та викладацькою діяльністю і т. ін. Тобто, «п'ята колона» в Україні має бути викорінена і тут не можна обійтися якимось напівзаходами. Це, зокрема, стосується російської православної церкви в Україні, яка від самого початку фактично була філією ФСБ, а більшість її священнослужителів – прямими агентами російських спецслужб. Таким чином, необхідно заборонити РПЦ в Україні як релігійну антиукраїнську структуру, а не обмежуватися покаранням окремих попів. До кримінальної відповідальності мають бути притягнуті члени проросійських партій, зокрема, і їхні депутати різних рівнів.

Отже, питання яке найбільше хвилює українців – якою буде Україна після перемоги над Росією? Чи будуть покарані зрадники, яку відповідальність понесуть ті, чи інші посадовці за непрофесійні рішення і дії, хто і як відбудовуватиме зруйновану ворогом інфраструктуру, за чий кошти, хто ними розпоряджатиметься, чи буде нарешті покінчено з владою олігархів та корупцією, які тенденції будуть визначальними у владних коридорах – авторитарні чи демократичні? Зрештою чи

буде Україна українською? Це далеко не риторичні запитання на які чекають відповіді українці.

Мусимо пам'ятати про дорогу ціну нашої свободи і перемоги, адже за кожен метр, звільненої української землі заплачено неймовірно високу ціну – життям наших воїнів. Українське військо стікає кров'ю, – сказав в одному інтерв'ю головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний. Розповідаючи про болісну тему, він наголосив, що «постійно думає про полеглих побратимів і посестер та про їхні сім'ї: ці думки крають моє серце як Головнокомандувача і як батька, чоловіка та сина. Вони змушують повсякчас озиратися на пройдений нами шлях довжиною в майже дев'ять років. Це шлях воїнів, шлях людей, які мають сміливість і гідність обрати свободу. Він залитий кров'ю, сповнений страждань і болю. Але саме він веде нас уперед, щоб помститися і перемогти. Не залишає місця для страху чи зневіри. Кожного дня, усвідомлюючи ціну, яку ми платимо за свободу, я збираю всю волю в кулак, щоб вистачило сил здолати агресора і відбити в нього бажання будь-коли в майбутньому посягати на нашу свободу»¹.

¹ Універсум 2022. № 11–12. С. 2.